

KRETINGOS CENTRINĖS MIESTO DALIES- ROTUŠĖS AIKŠTĖS IR JOS PRIEIGŲ
SUTVARKYMO IDĖJOS ATVIRAS KONKURSAS.

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

Planuojama teritorija yra Kretingos urbanistinio paminklo (unikalus KVR kodas 17091) ir Kretingos senajo miesto (unikalus KVR kodas 12310) ribose. Miesto centro (miesto pradžios) urbanistinė struktūra suformuota pagal LDK (pradėta XVI a. antroje pusėje) Valakų reformos metu kuriamiems miestams taikytą stačiakampio plano shemą su kvadratine (142X142m.) miesto aikšte. Jos centre apie 1610m. pastatyta miesto Rotušė. Apie aikštę suplanuoti 24 sklypai (po 6 kiekvienoje aikštės kraštinėje). Nors Rotušės aikštės sklypų (posesijų) ribos bėgant laikui pakito, o aikštės perimetro užstatymas sutankėjo (vietomis aikštės perimetro pastatai sublokuoti) urbanistinė kvadratinės aikštės ir aštuonių į ją vedančių miesto gatvių struktūra nežiūrint visų miestą aplankusių negandų išliko iki pat 1982m. (po rekonstrukcijos suformuota dabartinė aikštės erdvė). Tai buvo okupacinės valdžios pokaryje pradėtos (visuotinai taikytos Lietuvoje) istorinio miesto branduolio ir miesto tapatybės naikinimo tasa ir konkretus rezultatas. Karo metu ypač smarkiai nukentėjusi šiaurinė (užstatyta reprezentaciniais miesto pastatais) aikštės išklotinė ir visas šiaurinis Rotušės aikštės kvartalas tuoj po karo buvo nugriautas ir vykdant "žaliąją" bolševikinės ideologijos politiką užsodinti medžiais tankia lapija dengiančiais nepageidaujamus, bet negalimus nugriauti istorinius ar religinius vietos tapatybę ir turtingą istoriją liūdijančius objektus (bažnyčia, vienuolynas). 1988 m. jau pučiant "Sąjūdžio" vėjams nuspręsta atkurti Kretingos miesto istorinę erdvę- Rotušės aikštę ir užstatyti (atkurti?) šiaurinę aikštės kvartalą. Deja, puiki regeneruojanti istorinį miesto branduolio audinį idėja nebuvo įprasminta darbais ir apginta nuo anuomet stiprios visuomenės nuomonės "būtina išsaugoti "mūsų" sodintą parką". Negebėjimo profesionaliai, argumentuotai ir nuosekliai kalbėtis su visuomene rezultatas- įteisintas sprendimas neatstatyti Šiaurinio kvartalo (ir kartu neatkurti istorinės Rotušės aikštės) įteisintas "Kretingos m. centrinės dalies detaliojo plano" sprendiniuose...Susiklostė paradoksali situacija. Iš vienos pusės dabartinės Rotušės aikštės proporcijos prijungus prie istorinės kvadratinės aikštės buvusio šiaurinio kvartalo želdiniais užsodintą teritoriją pakito taip, kad aikštės erdvė tapo neproporcingai didelė, sunkiai suvaldoma (įveiklinama), svetima Kretingos senamiesčio erdvėms ir nebegali reprezentuoti aikštę kaip istorinę erdvę. Iš kitos pusės konkurso sąlygose deklaruojamas siekis (nekeičiant centrinės dalies plano sprendinių?) gražinti aikštei gyvybingumą, pabrėžti vietos charakterį, savitumą ir išskirtinumą atspindintį miesto istorinę raidą.

Konkursui pateiktos Kretingos Rotušės aikštės ir jos prieigų sutvarkymo idėja remiasi trim siekiamybėm galinčiom išspręsti šią koliziją:

1. Maksimaliai atkurti istorinės aikštės erdvę (**Istorinė erdvė**) ją pritaikant miesto reprezentacinėms, kultūrinėms, komercinėms ir pažintinėms reikmėms.

2. Iš dalies atkurti Šiaurinio kvartalo Rotušės aikštės ir Rotušės aikštės vakarinę užstatymo liniją (**Kompromiso erdvė**) didesnėje buvusio Šiaurinio kvartalo dalyje išsaugant ir praturtinant želdinius žydinčiais ir kvepiančiais krūmais ir gėlynais, sukuriant “miestietišką” rekreacinę erdvę.
3. Integruoti į miesto centro tvarkymo sprendinius Akmenos upės salą (**Vandens erdvė**) deklaruojant ir stiprinant istorinio miesto centro ir upės (vandens) ryšį.

I. Istorinė Rotušės aikštės erdvė.

Siekiant svarbiausiai miesto erdvei gražinti jos urbanistinę vertę, reprezentatyvumą ir gyvybingumą siūloma :

Pirma- vadovaujantis išlikusia ikonografinė medžiaga, detaliais XXa. pr. Rotušės aikštėje stovėjusių namų aprašymais (J.Kanarskio tyrimai “Kretingos miesto Rotušės aikštė”), archeologiniais, urbanistiniais tyrimais ir t.t. atstatyti keletą šiaurinės aikštės išklotinėje stovėjusių namų neatstatant dviejų namų išklotinės viduryje (paliekamas vizualinis ir funkcinis ryšys su “Kompromiso” miesto sodo-skvero erdve).

Atkuriama urbanistinė, erdvinė aikštės struktūra, aikštės proporcijos, masteliškumas.

Antra- lengva neardančia archeologinio sluoksnio iki 90cm. aukščio konstrukcija(atramos ant esamo paviršiaus) paženklinama Rotušės vieta. Konstrukcija naudojama kaip atvira pakyla renginiams ar vietą standartinei surenkamai dengtai scenai sumontuoti. Šalia Rotušės siūloma įrengti archeologinę atodangą demonstruojančią miesto kultūrinio sluoksnio augimą (miesto pradžios altitudė). Prie Rotušės vietos iš Šiaurinio kvartalo teritorijos siūloma į pačią aikštę perkelti paminklą miesto įkūrėjui J.K.Chodkevičiui. To paties kaip ir paminklas granito plokštėmis apdailinama siena (mūrijama už Rotušės pamatų ribos) skirianti Rotušės vietos pakilą ir paminklą. Ant sienos sumontuojami keturi meniniai miesto herbai, ir iškalamas įrašas apie miesto magdeburginių teisiu suteikimą, Rotušės statybą , jos istoriją. Tarp paminklo ir Rotušės vietos siūloma projektuoti vertikalų matinio storo stiklo, pašviečiamą 9-12m. akcentą (“Rotušės bokštas”) -miesto laikrodį ir ažuūrinės konstrukcijos 16 varpų karilijoną mušančių ketvirčius, valandas ir nustatytu laiku grojantį varpų muziką.

Galimas ir stacionaraus modernaus derančio senamiesčio aplinkoje pastato- Rotušės tūrio (dengta atvira erdvė su bokštu) statybos variantas. Modernus statinio tūrio (stogu dengta lauko erdvė) ir vertikalės atsiradimas nesant pakankamos pastato atkūrimui medžiagos yra žinomas ir taikomas Europos senamiesčiuose (pvz.-Gentas. Belgija) .

Architektūrinėmis ir meninėmis priemonėmis pažymima miesto pagrindinio pastato- Rotušės vieta, akcentuojama miesto ir pastato istorija, suformuojama erdvė reprezentaciniams, kultūriniais ir pažintiniams tikslams.

Trečia- aikštę pabrėžiant jos “kvadratišką” prigimtį siūloma išgrįsti tašyto akmens 10X10X10 cm. tamsiomis tašyto akmens trinkelėmis, o kvadratinį grindinio piešinį suformuoti iš tos pačios medžiagos ir spalvos deginto

akmens 120X60X7cm. plokščių. Ties paminklu J.K Chodkevičiui aikštės fragmentą kloti akmenų grindiniu (istorinės aikštės dangos replika). Nepriklausomybės paminklą perkelti arčiau Liuteronų evangelikų bažnyčios priešingoje kraštinės pusėje pastatant naują meninį akcentą kuriame būtų pavaizduotas seniausias miesto ir Rotušės aikštės planas su svarbiausiais miesto objektais (dvaras, bažnyčios ir vienuolyno kompleksas, aikštė su rotuše ir k.t.). Aikštė apsodinama naujais medžiais (siūloma: akacijos; raudonžiedės gudobelės arba europinės liepos), įrengiamas naujas aikštės ir meno objektų apšvietimas, nauji mažosios architektūros elementai (informaciniai stulpai, suoleliai, dviračių stovai, tvorelės, eismo ribojimo stulpeliai, informacinės rodyklės, elektros įvadų stulpai, stebėjimo kameros ir kt. Prieš perėjas numatomos priemonės dangose ir šviesaforuose žmonėms su regėjimo negalia iš aikštės centrinės dalies į aikštės pakraštį iškeliamas mašinų parkavimas numatant vietas neigaliųjų poreikiams. Ties Rotušės vieta numatoma įrengti lauko kavinę (WC ir mini virtuvė įrengiama rekonstruotame jūriniame konteineryje (pamatai nerengiami)), prie lauko kavinės aikštės grindinio lygyje siūlomas įrengti specialiai apšviestas fontanas. Kavinę ir fontaną skiria specialiais efektais pašviečiama storo grūdinto stiklo (kaip ir miesto laikrodžio) siena. Kaip svarbus Rotušės aikštės regeneravimo urbanistinis komponentas siūloma atkurti šiaurinę Rotušės aikštės gatvę- Vytauto gatvės tesinį.

Dangų medžiagiškumas (akmuo), kvadratinis dangos (miesto senojo plano ritmika) piešinys, išretintas ir neuždarantis aikštės fasadų ritmiškai išdėstytas aikštės apželdinimas ir apšvietimas, tikslinis meno kūrinių aikštėje išdėstymas, vientisa mažosios architektūros elementų sistema, transporto iš istorinės erdvės iškėlimas, lauko kavinės įrengimas yra veiklios erdvės estetinio įvaldymo ir jos "istoriškumo" itvirtinimo priemonės.

Ketvirta- aikštėje numatyta vieta ne tik surenkamos scenos statybai, bet ir dviejų (po 24 kioskus kiekviename) prekybinių kioskų blokų (miesto šventės, žemdirbių šventės, Kalėdinis miestelis ir kt.) vietos su elektros, vandens ir nuotekų įvadais kiekviename bloke (leidžia bloke įrengti laikinus maitinimo taškus), specialiai įrengta vieta (su elektros įvadu) pagrindinei miesto Kalėdinei eglei.

Aikštė po jos sutvarkymo tenkintu miesto reprezentacinius, kultūrinius, konercinius ir pažintinius poreikius ir susigrąžintų jai buvusį gyvybingumą o kartu ir padėtų itvirtinti istorinį svarbiausios Kretingos miesto erdvės statusą.

II. Kompromiso erdvė

Šiaurinis Rotušės aikštės kvartalas yra tapęs savotišku kardinaliai skirtingų miesto visuomenės ir specialistų nuomonių įkaitu. Siūlomas variantas yra kompromisinis, realus ir nuosekliai to siekiant įvykdomas. Pateiktame darbe siekiant esminio tikslo Rotušės aikštės istoriškumo siūloma iš dalies atkurti Šiaurinį Rotušės aikštės perimetro užstatymą ir sufomuoti naują užstatymą ties vakarine Šiaurinio kvartalo riba. Likusi (didesnė) užsodinto medžiais Šiaurinio kvartalo teritorija siūloma formuoti kaip intensyviai centro gyventojų ir miesto svečių naudojamą rekreacinę erdvę. Čia palikus vertingus medžius ir pasodinus naujus, retesnius, žydingus ir kvėpiančius medžius ir krūmus, suformavus gėlynus, pėsčiųjų takus, teritoriją, kaip įprasta Europos senamiesčiuose aptvėrus

ypač dėl vaikų saugumo dekoratyvia tvorele, apšvietus ir užpildžius erdvę mažosios architektūros elementais, įrengus čia didelę, modernią vaikų žaidimo aikštelę, senyvo amžiaus žmonių treniruoklių ir petankos aikštelę, būtų sukurtas europietiško pavyzdžio "miestietiškos" rekreacinės erdvės reprezentantas. Taip pat siūloma atkūrti (vienos krypties) istorinė Šiaurinio kvartalo rytinės ribos gatvė. Ties Šiaurinio kvartalo šiaurine riba siūloma įrengti dvi dideles mašinų parkavimo aikšteles (visos mašinų parkavimo aikštelės rengiamos tik ant betoninių trinkelų dangos) bibliotekos, bažnyčios, vienuolyno, skvero ir centro poreikiams tenkinti.

Tarp istorinės Rotušės aikštės ir Šiaurinio kvartalo esanti Vytauto gatvė numatyta palikti kaip pėsčiųjų dominavimo erdvė iš kurios pėsčiųjų srautas patenka į tik pėstiesiems tarnaujančią kvadratinę istorinę Rotušės aikštę arba taip pat pėstiesiems kuriamą miesto skverą (Šiaurinis kvartalas). Konkursui pateiktame pasiūlyme siekta subalansuoti mašinų, pėsčiųjų ir dviračių (pagal centrinės dalies detaliojo plano sprendinius) srautus sukuriant darnią aplinką gyventi, ilsėtis, teikti paslaugas, vystyti prekybą ir patogiai pasiekti.

III. Vandens erdvė. (erdvės už konkurso ribos)

Kretinga kūrėsi ant aukšto rytinio Akmenos upės kranto, deja, vandens vaidmuo miesto gyvenime pastebimai kuklus. Konkursiniame darbe siūloma atsigręžti į upę ir sutvarkius upės salą ir gretimas teritorijas Birutės g. ir Rotušės aikštės ruože, akcentuojant upės ir miesto ryšį, iverkinti vandenį ir estetinė ir funkcinė prasme. Siūloma suformuoti pėsčiųjų-dviračių taka- kilpą nuo rekonstruotos Rotušės aikštės iki salos ir atgal. Numatoma ne tik išvalyti ir sutvarkyti salos prieigose, pačią salą, upės pakrantes, bet ir nutiesti pėsčiųjų – dviračių taką, suremontuoti esamą ir įrengti naują, modernų ant lynų pakabintą pėsčiųjų tiltą, įrengti pontoninę prielauką vandens dviračiams ir valtelėms, saloje įrengti mini amfiteatrą kameriniams kultūriniais ir edukaciniais renginiais, įrengti specialų salos ir prieigų apšvietimą ir miesto pliažą (su siekiamybe turėti švarų Akmenos vandenį) su visa tam būtina iranga. Čia grožintis vandens estetika, galėtų vykti kameriniai kultūriniai ir kiti renginiai, nedidelės, specializuotos sportines varžybos ir t.t. Ši erdvė vykstant miesto šventei galėtų būti pajungta kaip papildoma erdvė su vandeniu.

Buvusi miesto žvyrduobė tarp Kęstučio ir J.Jablonskio gatvių siūloma sprojektuoti kaip šio miesto rajono aktyvaus sporto (krepšinis, tinklinis, mini futbolas) erdvę. Čia būtinai reikėtų numatyti dar vieną vaikų žaidimo ir senyvo amžiaus žmonių treniruoklių aikštelę įrengti nedidelę mašinų aikštelę, numatyti teritorijos apželdinimą ir aptvėrimą.

GENTO SENAMIESČIO AIKŠTĒ. BUVUSIO PREKYBOS HALĒS TŪRIO ATKŪRIMAS

GENTO SENAMIESČIO AIKŠTĒ. BUVUSIO PREKYBOS HALĒS TŪRIO ATKŪRIMAS

GENTO SENAMIESČIO AIKŠTĖ. BUVUSIO PREKYBOS HALĖS TŪRIO ATKŪRIMAS

